
HEMŞİRELİK MESLEĞİNİ ALGILAMADA İLK KLİNİK UYGULAMANIN ETKİSİ

*THE EFFECT OF THE FIRST CLINICAL PRACTICE TO THE PERCEPTION
OF NURSING*

Prof.Dr. İsmet EŞER Prof.Dr. Leyla KHORSHID
Ar.Gör.Dr. Yıldız DENAT

E.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Esasları AD.

“23-26 Mayıs 2007- 2nd International Nursing Conference in Kosovo” Poster Bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Amaç: Çalışmanın amacı ilk klinik uygulamanın hemşirelik mesleğini algılamaya etkisini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmanın örneklemini Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu 2004–2005 öğretim yılında ilk kez klinik uygulamaya çıkan 111 birinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında “Birey Tanıtım Formu” ile “Hemşirelik Mesleğini Algılama Ölçeği” (HMAÖ) kullanılmıştır. Ölçek “Mesleki Nitelikler” ve “Mesleki Statü” olmak üzere 2 alt ölçekten oluşmuştur.

Birey Tanıtım Formu ve HMAÖ öğrencilere teorik derslerin sonunda ilk klinik uygulamaya çıkmadan önce ve klinik uygulama sonunda olmak üzere iki kez uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı ve yüzdeler dağılımı ile iki eş arasındaki farkın önemlilik testi kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Çalışmada, HMAÖ toplam puan ortalaması; klinik uygulama öncesi 86.36 ± 10.93 iken, klinik uygulama sonrası 87.97 ± 7.17 olarak saptanmıştır. Öğrencilerin klinik uygulama öncesi ve sonrası HMAÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Klinik uygulama öncesi ve sonrası ölçeğin “Mesleki Nitelikler” alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmasına ($p<0.05$) karşın “Mesleki Statü” alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çalışma sonucunda ilk klinik uygulamanın hemşirelik mesleğinin mesleki niteliklerini algılamada etkili olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin hemşirelik mesleğini algılamalarının olumlu yönde geliştirilmesi için klinik eğitimin özenle planlanması, bilgili, deneyimli öğrenciye rol modeli öğretim elemanlarının rehberlik ve danışmanlığında yürütülmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, klinik uygulama, hemşireliği algılama.

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to identify the effect of the first clinical practice to the perception of nursing.

Methods: The sample of this study is the 111 students of Ege University School of Nursing who first clinically practiced in 2004-2005 education year. For data collection, "Personal Identification Form" and "Perception of Nursing Professional Scale" (PNPS) is used. Scale has 2 sub-scale: "Professional Qualities" and "Professional Statute".

Personal Identification Form and PNPS were applied to the students twice, once at the end of the theoretical lessons before their clinical practice and at the end of the clinical practice. The percentages and the Paired-Samples T Test were used in the analysis of the data.

Results: In this study, it was seen that PNPS total point mean was 87.97 ± 7.17 after the clinical practice while it was 86.36 ± 10.93 before the clinical practice. There was no statistically meaningful difference between PNPS mean points of the students before and after the clinical practice ($p > 0.05$). Before and after the clinical practice, although there was a statistically meaningful difference between the "Professional Qualities" sub-scale mean points ($p < 0.05$), there was no statistically meaningful difference between the "Professional Statute" sub-scale mean points ($p > 0.05$).

Conclusion: In conclusion, it was assigned that the first clinical practice affects the perception of professional qualities of nursing. In this sense, in order to develop the students' perception of nursing profession positively, it can be recommended that the clinic training be meticulously planned and provided to the knowledgeable and experienced students under the guidance and counseling of role-model teaching staff.

Key Words: Nursing, clinical practice, perception of nursing

GİRİŞ

Meslek seçiminde, mesleğe uyum sağlamada ve verimli bir çalışma yaşamı sürdürmede o mesleğe ilişkin olumlu bir görüş ve tutuma sahip olmak mesleğin gelişimi açısından önemlidir (Demirkıran ve ark. 2005).

Meslek bilincinin temeli okul yaşamı sırasında atılır, tüm meslek yaşamı boyunca devam eder ve meslek üyesinin mesleki felsefesinin kristalleşmesini sağlar (Bilecan ve ark. 2005, Özsoy ve ark 1999, Ulusoy 1992). Öğrencilerin meslek bilinciyle yeterince donanmış olarak çalışma ortamına atılmaları bu bilincin daha hızlı olgunlaşmasına, profesyonelliğin ve hemşirelik eğitiminin gelişmesine neden olur (Demirkıran ve ark. 2005, Özsoy ve ark 1999, Ulusoy 1992).

Toplumdaki önyargularla ve mesleği tanımadan hemşirelik eğitime başlayan öğrencilerin okula ilk başladıklarında mesleğe ilişkin tutarlı bir görüşe sahip olmaları beklenmemektedir (Dereli ve Demir 1998). Öğrencilerin meslekle ilgili düşünceleri, aldıkları teorik ve uygulamalı

eğitimler sonrasında olumlu ya da olumsuz yönde değişebilmektedir (Erdemir 1997, Karadakovan 1996).

Hemşirelik eğitimi kuramsal ve uygulamalı öğretim ve öğrenimi kapsar (Kanan ve ark. 1990, Oktay 1989, Özgür ve ark. 1997). Uygulamalı eğitimin önemli bir bölümünü oluşturan klinik eğitim, hemşirelik müfredatının da önemli bir parçası (Dunn and Hansford 1997) olup; öğrencilerin hemşirelik mesleğinde varolan değer, tutum, bilgi ve becerilerin kullanılmasında yeterlilik kazanmasını, öğrencilikten profesyonelliğe geçmelerini sağlamayı amaçlamaktadır (Atalay ve ark. 1994, Dunn and Hansford 1997, Karaöz 2003, Özcan ve ark. 1997). Öğrenciler klinik uygulamalar sırasında hemşirelerin sağlık ekibi, hasta ve ailesi ile ilişkilerini gözlemlerler aynı zamanda klinik hemşireleri, sağlık ekibi üyeleri, hasta ve ailesi ile iletişim kurar ve onlardan geri bildirim alırlar. Dolayısıyla öğrenciler daha ilk klinik uygulamalarında meslekleriyle daha yakından tanışmakta, mesleklerinin sağlık ekibi içindeki yerini kavramaya başlamakta ve hemşirelik mesleğine yönelik algılamaları değişebilmektedir (Ulupınar ve Ekizler 1997, Khorshid ve ark. 1992). Bu nedenle öğrencilerin mesleklerini algılamalarında ilk klinik deneyimlerinin önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma, ilk klinik uygulamanın hemşirelik mesleğini algılamaya etkisini belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Çalışmanın evrenini ve örneklemini 2004 – 2005 öğretim yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim gören ve ilk kez klinik uygulamaya çıkan 160 birinci sınıf öğrencisinin oluşturması planlanmış fakat çalışmanın yapıldığı günlerde okula gelen ve araştırmaya katılmayı kabul eden 111 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Verilerin toplanmasında “Birey Tanıtım Formu” ve “Hemşirelik Mesleğini Algılama Ölçeği” kullanılmıştır. Öğrencilerin hemşirelik mesleğini algılamalarını ölçmek için Eşer ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen “Hemşirelik Mesleğini Algılama Ölçeği” (HMAÖ) kullanılmıştır. Ölçek 5’li likert tipi bir ölçek olup 22 maddeden ve iki alt ölçekten oluşmaktadır; “Mesleki Nitelikler” ve “Mesleki Statü”. Mesleki Nitelikler alt boyutu; Hemşirelik yoğun iletişim, fedakarlık gerektiren, bağımsız uygulamaları olan, bilgiye, beceriye dayalı, doyum verici, yorucu, stresli, çalışma koşulları ağır, ekip çalışması, teknoloji kullanımı, problem çözme becerilerinin kullanımını ve yükseköğrenim gerektiren, bilime dayalı meslektir gibi mesleğin pek çok yönlerini açıklayan ifadeleri içermektedir. “Mesleki Statü” alt boyutu ise hemşireliğin diğer sağlık meslekleri arasındaki konumunu, prestijini,

toplumdaki yerini içeren ifadelerden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı 0.83 ve alt ölçeklerin Cronbach Alpha kat sayıları ise “Mesleki Nitelikler” için 0.85, “Mesleki Statü” için 0.79 bulunmuştur. Ölçeğin en yüksek puanı 110, en düşük puanı 22 olup, “Mesleki Nitelikler” alt boyutunun (17 madde) en yüksek puanı 85, en düşük puanı 17, “Mesleki Statü” alt boyutunun en yüksek puanı 25, en düşük puanı 5’tir. Ölçekten elde edilen toplam puanın yükselmesi meslek algısının olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Birey Tanıtım Formu ve Hemşirelik Mesleğini Algılama Ölçeği öğrencilere teorik derslerin sonunda klinik uygulamaya çıkmadan önce ve klinik uygulama sonunda olmak üzere iki kez uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı ve yüzdeler dağılımı ile iki eş arasındaki farkın önemlilik testi kullanılmıştır.

Araştırmanın yapılabilmesi için Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu’ndan ve okulun Etik Kurulu’ndan yazılı, çalışmanın uygulanması sırasında ise öğrencilerden sözel izin alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada öğrencilerin %59.3’üne (111 öğrenci) ulaşılmıştır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilere ait tanıtıcı özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı

Öğrencilere İlişkin Tanıtıcı Özellikler		
Yaş	Sayı	%
17-20	70	63.1
21-24	41	36.9
Mezun Olduğu Okul		
Lise	35	31.5
Anadolu Lisesi	34	30.6
Süper Lise	42	37.9
Uzun Süre Yaşadığı Yer		
Köy/Belde	18	16.2
İlçe	35	31.5
Şehir	21	18.9
Büyük Şehir	37	33.3
Toplam	111	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.14 ± 1.09 olup; öğrencilerin %63.1’inin 17-20 yaş grubunda, %37.9’unun süper lise mezunu olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Yapılan pek çok çalışmada HYO öğrencilerinin düz lise mezunu olduğu saptanmış olup (Akbaş ve ark 2003, Atalay 1988, Fadiloğlu ve ark. 1999, Dereli ve Demir 1998, Karaöz 1997, Özsoy ve ark. 1999, Öztürk ve Bahçecik 2003, Torun ve ark 2003,

Turgay ve ark. 2005) bizim çalışmamızda öğrencilerin çoğunluğunun süper lise ve Anadolu Lisesi mezunu olması hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin niteliğinin olumlu yönde değiştiğini göstermektedir. Üniversite sınav sisteminin değişmesinin, öğrencilerin üniversite sınavı puanları açıklandıktan sonra aldıkları puana göre tercih yapmalarının da bu sonucu etkilediği düşünülmektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin %33.3'ünün uzun süre büyük şehirde yaşadığı saptanmıştır. Benzer çalışmalarda da hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin uzun süre bir il merkezinde yaşadıkları görülmektedir (Akbaş ve ark. 2003, Bayık ve ark 1999, Turgay ve ark. 2005).

Tablo 2: Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Aileye İlişkin Tanıtıcı Özellikler		
Annenin Eğitim Durumu	Sayı	%
Okur yazar ve ilkökul	77	69.4
Ortaokul	15	13.5
Lise ve yüksekokul/fakülte	19	17.1
Babanın Eğitim Durumu		
İlkokul	50	45
Ortaokul	17	15.3
Lise ve yüksekokul/fakülte	44	39.7
Ailenin Gelir Düzeyi		
Gelir giderden az	24	21.6
Gelir gidere eşit	81	73.0
Gelir giderden fazla	6	5.4
Ailede Sağlık Çalışanı Bulunma Durumu		
Var	14	12.6
Yok	97	87.4
Toplam	111	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerine ilişkin tanıtıcı özellikleri incelendiğinde, öğrencilerin %69.4'ünün annesinin, %45'inin babasının ilkökul mezunu olduğu, %73'ünün gelirinin giderine eşit olduğu, %87.4'ünün ailesinde sağlık çalışanı bulunmadığı saptanmıştır (Tablo 2). Çalışmamızda öğrencilerin çoğunun anne ve babalarının ilkökul mezunu olması yapılan pek çok çalışma ile benzerlik göstermektedir (Akbaş ve ark. 2003, Atalay 1988, Başer 1995, Bayık ve ark 1999, Kuzulu ve Koçak 1993, Özsoy ve ark. 1999, Öztürk ve Bahçecik 2003, Turgay ve ark 2005). Khorshid ve ark. (1992) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyi düştükçe hemşirelik mesleğini seçme durumunun yükseldiği saptanmıştır (Khorshid ve ark 1992). Başer'in de belirttiği gibi hemşirelik yüksekokullarında okuyan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri diğer fakülte ve yüksekokullara göre daha düşüktür. Bu durum 1983'lerden 2001 yılına kadar neredeyse hiçbir farklılık göstermemiş (Başer 1995, Öztürk ve

Bahçecik 2003) olup çalışmanın yapıldığı 2005 yılında da benzer sonuç elde edilmiştir.

Çalışmamızda öğrencilerin ailelerinin gelirlerinin giderlerine eşit olduğu saptanmış olup yapılan çalışmalarda da hemşirelik yüksekokullarındaki öğrencilerin sosyo ekonomik açıdan orta düzeydeki ailelerden geldikleri saptanmıştır (Bayık ve ark 1999, Dereli ve Demir 1998, Özsoy ve ark. 1999, Öztürk ve Bahçecik 2003, Turgay ve ark. 2005).

Tablo 3: Öğrencilerin Meslek Seçimine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Meslek Seçimi İle İlgili Görüşler		
Mesleği İsteyerek Seçme Durumu	Sayı	%
İsteyerek Seçen	52	46.8
İstemeden Seçen	59	53.2
*Meslek Seçiminde En Çok Etkili Olan Kişi		
Bireyin Kendisi	41	35.1
Ailesi	57	48.8
Öğretmenleri	7	5.9
Arkadaşları	4	3.4
Akrabalarım	8	6.8

*Birden fazla cevap verilmiştir.

Mesleklerin pek çoğunda kişinin başarılı olabilmesi mesleği bilerek ve isteyerek seçmeleri ile yakından ilişkilidir (Özsoy ve ark. 1999). Araştırmamıza katılan öğrencilerin de meslek seçimi ile ilgili görüşleri incelendiğinde öğrencilerin %53.2'sinin mesleği isteyerek seçmediği, %48.8'inin mesleği seçmesinde ailesinin etkili olduğu, %35.1'inin kendi isteği ile mesleği seçtiği saptanmıştır (Tablo 3). Öğrencilerin üniversite sınavında hemşirelik mesleğini tercih sıralamaları incelendiğinde ise öğrencilerin %48'inin hemşireliği ilk 5 tercih sıralamasına aldığı, %26'sının ise hemşirelik mesleğini birinci sırada tercih ettiği saptanmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin meslek seçiminde aile dışında sosyal çevrenin çok fazla etkili olmadığı görülmektedir.

Yapılan pek çok benzer çalışmada öğrencilerin çok düşük bir oranının hemşireliği ilk sıralarda tercih ettikleri, ailelerinin isteği ve çeşitli zorunlu nedenlerle mesleği tercih ettikleri saptanmıştır (Erdemir 1997, Fadiloğlu ve ark. 1999, Özsoy ve ark. 1999, Öztürk ve Bahçecik 2003, Ulupınar ve Ekizler 1997, Ulusoy 1992). Son yıllarda yapılan çalışmalarda ise öğrencilerin hemşireliği ilk beş tercih sıralamasına aldıkları saptanmıştır (Akbaş ve ark. 2003, Bezci ve Bayık 2005, Demirkıran ve ark. 2005, Öztürk ve Bahçecik 2003). Araştırmamızın sonuçları son yıllarda yapılan çalışmaları destekler nitelikte olmakla birlikte çalışmamızda öğrencilerin yarıya yakınının mesleği istemeden seçmesine rağmen yüksek bir oranının mesleği ilk 5 sırada tercih etmesi

çelişkili bir bulgu olarak görülmektedir. Bu durum üniversite sınav sistemindeki değişiklikler nedeniyle öğrencilerin istemeden de olsa hemşirelik mesleğini üst sıralarda tercih ettiklerini düşündürmektedir. Çünkü günümüz sınav sisteminde sınav puanları belirlendikten sonra öğrencilerden tercih yapmaları istenmekte, öğrenciler de puanlarına göre meslek tercihinde bulunmaktadırlar.

Tablo 4: Öğrencilerin Okula Başlamadan Önce Mesleğe İlişkin Düşüncelerine Göre Dağılımı

Okula Başlamadan Önce Mesleğe İlişkin Düşünceler	Sayı	%
Olumlu	40	36.0
Kısmen Olumsuz	57	51.4
Olumsuz	14	12.6
Toplam	111	100

Meslek seçiminde, mesleğe uyum sağlamada ve verimli bir çalışma yaşamı sürdürmede o mesleğe ilişkin olumlu bir görüş ve tutuma sahip olmak gerekir (Demirkıran ve ark. 2005). Araştırmamızda öğrencilerin %51.4'ü okula başlamadan önce mesleğe ilişkin düşüncelerinin kısmen olumsuz olduğunu %36'sı olumlu, %12.6'sı ise olumsuz olduğunu belirtmiştir.

Hemşirelik mesleğini çeşitli nedenlerle tercih eden öğrenciler hemşirelik hakkındaki toplumsal imajdan etkilenmektedir (Demirkıran ve ark. 2005, Dereli ve Demir 1998). Hemşirelik mesleğinin toplumdaki imajının olumsuz olduğu ve bu olumsuzluğun mesleğe giriş üzerinde olumsuz etkileri olduğu literatürde vurgulanmaktadır (Özsoy 2000). Oysaki mesleğe ilişkin olumlu bir görüş ve tutuma sahip olmak bireysel başarıda önemli olduğu kadar mesleğin gelişimi açısından da önemlidir (Demirkıran ve ark. 2005).

Yapılan pek çok çalışmada toplumda hemşirelik imajının olumsuz olarak algılandığı, hemşirelerin mesleklerinin toplumdaki saygınlığını düşük bulduğu, hemşire öğrencilerin toplumsal imajdan ve önyargılardan olumsuz yönde etkilendiği, lise öğrencilerinin hemşireliği meslek olarak seçmek istemedikleri saptanmıştır (Bayık ve ark 1999, Çakmakçı ve Aycan 2003, Khorshid ve ark. 1992, Özcan ve Özgür 1990, Özsoy 1999, Tan ve ark 2005, Ulupınar ve Ekizler 1997). Araştırmamıza katılan öğrencilerin de hemşirelik eğitime başlamadan önce genel olarak olumsuz bir görüşe sahip olmalarında hemşireliğin toplumsal imajının etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Hemşirelik eğitiminde klinik eğitimin temel amacı, öğrencilerin, hemşirelik mesleğinde varolan değer, tutum, bilgi ve becerilerin kullanılmasında yeterlilik kazanmasını ve öğrencilikten profesyonelliğe

geçmelerini sağlamaktır (Atalay ve ark. 1994, Karaöz 2003, Özcan ve ark. 1997). Öğrenciler ilk klinik uygulamalarında meslekleriyle daha yakından tanışmakta, mesleklerinin sağlık ekibi içindeki yerini kavramaya başlamakta ve bunun sonucunda hemşirelik mesleğine yönelik algılamaları değişebilmektedir (Karadakovan 1996, Khorshid ve Ulufer 1993).

Tablo 5: Öğrencilerin Uygulamadan Önce ve Sonra Hemşirelik Mesleğini Algılama Durumlarına Göre Dağılımı ve Karşılaştırılması

Hemşirelik Mesleğini Algılama Ölçeği Alt Boyutları	Uygulamadan önce		Uygulamadan sonra		t	p
	X	SS	X	SS		
Meslek Nitelikleri	71.60	8.79	73.26	4.99	-2.098	0.038
Mesleki Statü	14.75	3.98	14.71	3.95	0.129	0.898
Algılama Ölçeği Toplam Puanı	86.36	10.93	87.97	7.17	-1.718	0.089

Öğrencilerin klinik uygulama öncesi ve sonrası hemşirelik mesleğini algılama durumları incelendiğinde, öğrencilerin klinik uygulama öncesi (86.36 ±10.93) ve sonrası (87.97 ± 7.17) Hemşirelik Mesleğini Algılama Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05) (Tablo 5).

Öğrencilerin Hemşirelik Mesleğini Algılama Ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde öğrencilerin klinik uygulama öncesi (71.60±8.79) ve sonrası (73.26 ± 4.99) “Mesleki Nitelikler” alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0.05) (Tablo 5). Bu sonuç öğrencilerin daha ilk klinik uygulamadan itibaren hemşireliğin mesleki özelliklerini kavramaya başladıklarını, meslektaşlarını klinik uygulamalar sırasında gözlemleyip mesleğin özelliklerini değerlendirdiklerini, ilk klinik uygulamanın mesleğin niteliklerini algılamada etkili olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin klinik uygulama öncesi (14.75 ± 3.98) ve sonrası (14.71±3.95) “Mesleki Statü” alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05). Bu sonuç ilk klinik uygulamanın öğrencilerin mesleğin statüsünü algılamalarını olumlu yönde değiştirmede etkili olmadığını düşündürmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin hemşirelik mesleğini oldukça yüksek düzeyde algıladıkları, klinik uygulamanın öğrencilerin özellikle meslek niteliklerini algılamalarını etkilediği görülmektedir.

Andersson (1993) tarafından İsviçre’de bir hemşirelik okulunda yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin hemşireliği geleneksel rollerde algıladıkları ve algılamaların eğitim periyodu sırasında değişmediği

saptanmıştır (Andersson 1993). Ülkemizde birinci sınıf hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalarda öğrencilerin dönem sonunda kendilerini bu mesleğe uygun gördükleri, eğitimleri süresince düşüncelerinin olumlu yönde değiştiğini ifade ettikleri saptanmıştır (Atalay ve ark 1994, Bezci ve Bayık 2005, Turgay ve ark 2005). Son sınıf hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalarda da öğrencilerin meslek bilinçlerinin orta düzeyde olduğu, öğrencilerin hemşireliği meslek olarak algıladıkları, sınıf ilerledikçe hemşirelik hakkındaki düşüncelerinin olumlu olarak değiştiği belirlenmiştir (Bezci ve Bayık 2005, Çakmakçı ve Aycan 2003, Özsoy ve ark. 1999, Turgay ve ark. 2005, Ulusoy 1992). Demirkıran ve ark. (2005) tarafından SYO ebelik ve hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada da ilk klinik uygulamadan sonra öğrencilerin meslekle ilgili düşüncelerinin olumlu yönde değiştiği saptanmıştır (Demirkıran ve ark. 2005). Görüldüğü gibi ülkemizde hemşirelik eğitimi sırasında daha ilk klinik uygulamalardan itibaren öğrencilerin hemşirelik mesleğini algılamaları olumlu yönde değişim göstermektedir.

Tablo 6: Öğrencilerin Mezun Olunca Çalışmayı Düşündükleri Alanların Klinik Uygulamadan Öncesi ve Sonrasına Göre Dağılımı

Mezun Olunca Çalışması Düşünülen Alan	Uygulamadan önce		Uygulamadan sonra	
	Sayı*	%	Sayı*	%
Hastanede Hemşire	31	23.3	40	28.5
Hastanede Yönetici Hemşire	29	21.8	26	18.6
Hemşire Okulunda Eğitimci	62	46.6	60	42.8
Hemşirelik Dışında Başka Bir Meslek	4	3.1	6	4.3
Sağlıkla İlgili Hemşirelik Dışında Bir Görevde	7	5.2	8	5.8

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin klinik uygulamaya çıkmadan önce ve klinik uygulamaya çıktıktan sonra mezun olduklarında çalışmayı düşündükleri alan incelendiğinde; öğrencilerin mezun olduktan sonra en yüksek oranda eğitimci hemşire olmak istedikleri görülmektedir (Tablo 6). Yapılan pek çok çalışmada da öğrencilerin yüksek oranda eğitimci/akademisyen ya da yönetici hemşire olmak istedikleri saptanmıştır (Dereli ve Demir 1998, Öztürk ve Bahçecik 2003). Klinik uygulama öncesi ve sonrası öğrencilerin daha yüksek oranda eğitimci olmak istemelerinde toplumsal imajın ve eğitimcileri rol modeli almalarının etkisi olabileceği düşünülmektedir. Nitekim Atalay ve ark (1994) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin %58.4'ünün öğretim elemanlarını rol modeli aldığı saptanmıştır (Atalay ve ark. 1994).

Çalışmamızda klinik uygulama sonrası eğitimci ve yönetici olarak çalışmak isteyenlerin oranı azalırken, hastanede hemşire olarak

çalışmak isteyen öğrenci oranında artma gözlenmektedir (Tablo 6). Bu sonuçta, klinik uygulama sırasında bilgi ve becerileri kullanmanın, başkalarına yardım etmenin, hastayla birebir iletişim kurmanın öğrenciye verdiği doyumun etkisi olabileceği gibi öğrencilerin klinik ortamda mesleklerini daha yakından tanımaları ve klinikte çalışan hemşireleri kendilerine rol modeli almaları da etkili olabilir.

Çalışmamızda ilk klinik uygulamanın mesleki nitelikleri algılamada etkili olduğu sonucu da göz önüne alındığında klinik hemşirelerinin ve onların çalışma düzeninin, takındıkları tutum ve davranışların öğrencilerin mesleği algılamalarında önemli bir yere sahip olduğunu düşündürmektedir. Tüm bu sonuçlar hemşirelik mesleğini algılama, mesleği kabullenme ve mesleği geliştirmede eğitimin özellikle de klinik eğitimin önemini göstermektedir.

ÖNERİLER

Öğrencilik yıllarından itibaren hemşirelik imgesinin olumlu yönde geliştirilmesi hemşirelik eğitimcilerinin sorumluluğundadır. Bu doğrultuda öğrencilerin klinik uygulamalardan olumlu yönde etkilenmelerini sağlamak için eğitimcilerin, klinik ortamda özellikle yapıcı geribildirimlerle öğrencileri desteklemeleri, etkin rol modeli olmaları, klinikte çalışan hemşirelerin etkin rol modeli olma ve öğrenme ortamının yaratılmasında önemli işlevleri olduğunu göz önünde bulundurarak klinik eğitimi özenle planlamaları önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Akbaş M, Alparslan N, Öztunç G (2003). Çukurova Üniversitesi Adana Sağlık Yüksekokulu I. sınıf öğrencilerinin mesleği tercih etme, okula başlama ve devam etmelerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. I. Uluslar arası ve V. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi Kitabı, İstanbul: Özlem Grafik Matbaacılık, 187-190.
2. Andersson E.P (1993). The perspective of student nurses and their perceptions of professional nursing during the nurse training programme. Journal of Advanced Nursing, 18, 808-815.
3. Atalay M (1988). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği isteyerek seçip seçmeme durumları ile okuldaki başarıları arasındaki ilişkinin açıklanması. I. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı, 11-12: Eylül 1986 İstanbul: Hilal Matbaacılık, 117-124.
4. Atalay M, Tel H, Altun E, Tel H (1994). Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin klinik uygulamada yaşadıkları güçlükler ve yardım beklentileri. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 1: 1, 19-25.
5. Başer G (1995). Hemşirelik yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin sosyal özellikleri, okulu tercih sıralamaları ve seçme nedenleri. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2: 1, 11-20.
6. Bayık A, Durmuş H, Uysal A (1999). Lise son sınıf kız öğrencilerinin hemşirelik mesleğini seçme ve bu mesleğe ilişkin görüşlerinin incelenmesi. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Erzurum; A.Ü.H.Y.O., 390-394.

7. Bezci G, Bayık A (2005). Hemşirelik öğrencilerinin hemşireliği algılamaları. IV. ulusal hemşirelik öğrencileri kongresi, Ankara: Kök Yayıncılık, 51.
8. Bilecan D, Çakır Z, Demircan H ve ark. (2005). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin mesleki yeterlilik açısından kendilerini algılayış düzeylerinin belirlenmesi, IV. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, Ankara: Kök Yayıncılık, 42.
9. Çakmakçı A, Aycan N (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğine bakış açıları ile mesleği tercih etme durumları; Manisa örneği. Hemşirelik Forumu, 6: 1, 33-42.
10. Demirkıran F., Türk G, Denat Y (2005). İlk klinik uygulama öğrencilerin mesleklerine ilişkin görüşlerini etkiler mi? Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi Özel Sayısı.
11. Dereli N, Demir Ü (1998). Hemşirelik yüksekokulu birinci sınıf öğrencilerinin mesleğe ilişkin düşüncelerinin incelenmesi. Ege Üniversitesi hemşirelik Yüksekokulu Dergisi., 14: 2, 119-128.
12. Dunn SV, Hansford B (1997). Undergraduate nursing student's perceptions of their clinical learning environment. Journal of Advanced Nursing, 25, 1299-1306.
13. Erdemir F (1997). Hemşirelik yüksekokulu 1. sınıf öğrencilerinin hemşirelik yüksekokulunu tercih etme, okula başlamaya karar verme özellikleri ve okula devam etmede etkili faktörler. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı, İstanbul: Çevik Matbaacılık, 322-327.
14. Eşer, İ., Khorshid, L., Denat, Y. (2006) "Hemşirelik Mesleğini Algılama" Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması. Çınar Dergisi, 10 (1).
15. Fadıloğlu Ç, Esen A, Akyol AD (1999). Öğrenci ve mezun hemşirelerin klinik uygulamalara ilişkin beklentilerinin karşılaştırılması. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı (Uluslararası Katılımlı), İstanbul: Çevik Matbaacılık, 30-36.
16. Kanan N, Aksoy G, Akyolcu N (1990). İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu 4. sınıf IX-X stajyerlik dönemi öğrencilerinin uygulama alanlarını seçimlerine ilişkin bir çalışma. II. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri Kitabı, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 461- 465.
17. Karadakovan A (1996). Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin eğitimini başlangıcında ve mezuniyetten önce meslek seçimi beklentileri ve çalışmak istedikleri alanlar ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. Türk Hemşireliğinde Yükseköğrenimin 40. Yılı Sempozyumu Kitabı, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 301.
18. Karaöz S (1997). Hemşirelik Esasları dersi alan öğrencilerin klinik uygulamaya ilişkin değerlendirmeleri. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 1: 1, 23-30.
19. Karaöz, S (2003). Hemşirelikte klinik öğretime genel bir bakış ve etkin klinik öğretim için öneriler. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 1, 15-21.
20. Khorshid L, Eşer İ, Demir Ü, Ulufer F, Yıldız T (1992). Lise son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğini tercih etme durumlarının incelenmesi. II. Ulusal Hemşirelik Sempozyumu Kitabı, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, 831-837.
21. Khorshid LK, Ulufer F (1993). Hemşirelik mesleğini seçen öğrenciler hemşireliği ne kadar biliyor? Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 9:3, 21-27.
22. Kuzulu K, Koçak F (1993). H.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu 1. sınıf öğrencilerinin mesleğe yönelmelerini etkileyen faktörler ve değer sistemleri. III. Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı (Uluslararası Katılımlı), İstanbul: İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, 120-125.

23. Oktay S (1989). Öğretimin ve öğretmenin öğrenci tarafından değerlendirilmesi. Hemşirelik Bülteni, 3: 13, 13-27.
24. Özcan A, Özgür H (1990). Hemşirelerin mesleki benliklerini algılayışları. II. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 226-232.
25. Özcan A, Yazıcı S, Karataş B (1997) Hastane uygulamaları sırasında öğrenci ve hemşirelerin yaşadıkları anlaşmazlıklar ve çözüm önerileri. III. Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı (Uluslar arası Katılımlı), İstanbul: İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, 411-419.
26. Özgür G, Karaaslan A, Kılıç M (1997). Eğitimci hemşirelerin uygulamalı eğitim ile ilgili görüşleri. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 13: 1-3, 33-44.
27. Özsoy SA (2000). Toplumda hemşirelik imajının belirlenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 16: 2-3, 1-19.
28. Özsoy SA, Uysal A, Bayık A, Erefe İ (1999). Hemşire öğrencilerin mesleğe ilişkin görüşlerinin ileriye dönük incelenmesi. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Erzurum: A.Ü.H.Y.O., 345-350.
29. Öztürk H, Bahçecik N (2003). Öğrencilerin meslek olarak hemşireliği seçmelerini etkileyen faktör ve gelecekteki mesleki beklentileri. I. Uluslararası ve V. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi Kitabı, İstanbul: Özlem Grafik Matbaacılık, 387-392.
30. Tan M, Zengin E, Oksaş M ve ark. (2005). Üniversite öğrencilerinin hemşireliğe bakış açıları. IV. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, Ankara: Kök Yayıncılık, 91.
31. Torun S, Alparslan N, Öztunç G (2003). Adana Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin klinik uygulamalar sırasında yaşadıkları güçlükler ve çözüm önerileri. I. Uluslararası, V. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi Kitabı, İstanbul: Özlem Grafik Matbaacılık, 179-182.
32. Turgay AS, Karaca B, Çeber E, Aydemir G. (2005). Hemşirelik öğrencilerinin mesleği algılayışları. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 8: 1, 54-62.
33. Ulupınar S, Ekizler H (1997). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin okulları ile ilgili görüşlerine ilişkin niteliksel bir çalışma. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı, İstanbul: Çevik Matbaacılık, 188-189.
34. Ulusoy MF (1992). Hemşirelik yüksekokulları son sınıf öğrencilerinin meslek bilinçlerinin araştırılması. III. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Sivas: Esnaf Ofset Matbaacılık, 24-26.
35. Yavaş G, Erol G, Eravcı A ve ark. (2005). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin kendilerini diğer üniversite öğrencileri arasında algılayışları. IV. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, Ankara: Kök Yayıncılık, 48.